

Pesem o žitu.

Srpi smrtni spev pojo
črez rumeno žitno polje;
mamice so dobre volje,
ker za kuho moke bo.

Čuj cepičev: pika — pok!
Srce smeje se kmetičem,
ker na zimo otročičem
kruhek bo tolažil jok.

Maksimov.

Pesem domoljubnega otroka.

Pozdravljam te, slovenski kraj,
najlepši si na zemlji raj;
jaz ljubim te tako srčno,
jaz ljubim te tako močno —
jaz ljubim tebe le samó.

Saj ljubi tudi tičica
grmiček, kjer je bivala;
zažvrgolí, ko vidi ga,
glasno veli nje pesmica:
«Dom ljubim svoj iz dna srca!»

Dom zataji izdajica,
dom zataji propalica,
nič vreden ni, kdor ga izda,
nič vreden ni izdajica —
junak pa zanj življenje da!

Franjo Lovšin.

Pasijonke.

Sedem cvetov sestri Pavli na grob.

Pasijonk četrti cvet.

as je z dolgim korakom prestopil dolžino treh tednov. Tedaj je prišel oče v dolino po Mihca. Mihec se je začudil, ko ga je zagledal tako nenadoma in pozno na večer.

«Domov boš šel, Mihec! Barbika bo umrla, pa bi te rada še videla.»

Mihec je ostrmel. Lici sta mu začeli podrhtevati, iz oči so se mu udrle solze.

»Nikar — no, Mihec! Domov pojdi, morebiti ji Bog še dá zdravje.« In oče sam je s široko dlanjo potegníl čez obraz.

»Prehladila se je,« je pripovedoval Mihcu, ko sta hitela po snegu domov. »Že jeseni, ko si ti odšel, je postala vsa mehka in žalostna. Po Božiču pa še bolj. Nič več ni pela, nič več se ni smejala. Po tebi se ji je tako tožilo. In mislila je še, da ostaneš o Božiču doma.«

Mihca so pekle solze v očeh, in ves je trepetal. Če dobi Barbiko že mrtvo? Izpreletel ga je strah in stekel je, da je šel z očetom vstric.

»Pa ne bo umrla?« je vprašal.

»Nič ne bo z njo! — Sam Bog ve, kako je to: nobeno zdravilo ji ne pomaža. Vse sva že poizkusila z materjo. Prvi dan je tožila, da ji je slabo; drugi dan se je stisnila za peč; nato ji je mati morala postlati na postelji in sedaj je že teden, odkar leži. In kar kopneti je začela. Od dne do dne kopni, kakor sneg spomladi. Ko je že sama čutila, da je slaba, je prosila, naj grem po gospoda. Glej, tak otrok — pa je mislila na to! Kar sama je prosila. Včeraj je bilo to. In sem šel in pripeljal gospoda. Dolgo sta se pogovarjala v hiši; midva z materjo sva pa stala zunaj. Ko so končno prišli gospod k nama v vežo, so imeli solze v očeh. »Angel je to!« so rekli. In res je bila kakor angel, ko so jo obhajali. Tako je bila bela v obraz in kar naprej se je smehljala. Roke je držala sklenjene na prsih in tako vdano ležala na postelji. Kakor angel. Ko pa sem stopil k postelji in jo vprašal, če še kaj želi, takrat ji je vzplal ogenj v očeh. »Mihca!« je izpregovorila, da sem komaj slišal. In nato je glasno rekla: »Mihca bi rada — — še enkrat bi ga rada videla — —« In danes sem se kar napotil na pot, da te še vidi.«

Vsaka beseda je padla Mihcu trdo v srce. In srce je priganjalo: Hitro, Mihec! Iz strahu, da Barbika morebiti prej umrje, je začela cveteti ljubezen, ki je bila dotlej prikrita. Ljubezen je pognala cvet, ki se je hitro odtrgal od njegovih ustnic: »Barbika!« Dušo mu je objela plahost. Na obzorju se je utrnila zvezda. Mihca je obšla groza: Barbikina se je utrnila! Pogledal je po vsem nebu, poiskal najsvetlejšo zvezdo in zaželel: Da bi bila onale Barbikina!

Čez sneg se je razlivala mesečina. Od dreves so padale dolge sence po bregovih. Gozd je ležal ob kolovozu, teman in grozan. Mesečina se ga je izogibala. Mihec je plašno pogledal v temo gozda. Če pride smrt odkod! se je splasil. Zazdelo se mu je, da se je senca zganila za drevesom. Da bi pregnal strah, je izpregovoril:

»Ali je bila Barbika zelo žalostna, ko sem odšel?«

»Seveda je bila! Zato je zbolela. Kolikokrat sva jo z materjo dobila v snegu, gologlavo, nič gorko napravljeno! Včasih je stala tam še bosa, pa vsa se je tresla mraza.«

»Saj še ne bo umrla ta čas, da prideva?«

»Sam Bog ve! Zelo je bila slaba, zato sem hitel po te. In sama te je zaželela.«

V grmovju je zašumelo. Bil je samotni list, ob katerega je veter zadel z nogo. Mihcu je klecnilo koleno: Smrt! Teda se je na hribu zasvetila luč. Mihec se je zbal domače hiše. Kakor še nikoli — tako so mu postale noge težke. Kolena so se mu pošibila, ko se je izmed drevja dvignila domača hiša. Položil je roko na oči in skozi prste pogledal na okna. Bila so mračno razsvetljena. Stopila sta z očetom v hišo. Luč je bila privita, ob peči je ždela mati in je dremala. Mihec jo je pozdravil in pogledal na posteljo: čez belo blazino so ležali razgrnjeni dolgi lasje, med njimi je pa bledeel droben obraz. Oče je prijel roko, ki je brez življenja ležala na odeji, se sklonil in poklical:

»Barbika, Mihec je prišel!«

Glavica se je počasi in s težavo premaknila; oči so se odprle. Mihec je stopil k postelji. Z očmi ga je objela. Nato je poizkušala dvigniti roki. Tresli sta se ji in sta omagovali in padli nazaj na odejo. Pa jih je zopet dvigala, jih dvignila, jih položila Mihcu okrog vratu, ga pritiskala nase in zašepetala:

»Mihec!«

Pasijonk najlepši cvet.

Mati si je obrisala oči, oče se je trdo odkašljal. Mihec je vprašal Barbiko:

»Ali ti je hudo, Barbika?«

»Hudo.«

Njen glas je bil visok, čisto tenak in se je komaj preril med zobmi.

»Da si le prišel, Mihec! Po tebi je prav hrepenela,« je izpregovorila mati.

Mihec je pogledal Barbiko. Ona je hitro uprla oči vanj in jih zopet hitro umeknila in je v zadregi ogledovala svoji roki. Na temnordeče ustnice ji je legel smehljaj, ki se je Mihcu zdel neskončno žalosten. Obstal je ob postelji in jo še opazoval: v obraz je postala čisto drobna. V pesti bi ga lahko skril. Vrat bi ji objel med palcem in kazalcem. Na njenih licih so cvetele temnordeče rože; oči so bile velike, čudno temne, globoko udrte. Okrog njih pa so se krožili črni kolobarji. Ko se je Mihec prestopil po hiši, je gledala za njim, in ko je sedel k mizi, je poklicala očeta.

»Kaj pa je, Barbika?«

»Zglavje mi predenite, da bo glava na onem koncu —«

»Zakaj, Barbika? Bi rada Mihca gledala?«

Majčkeno je prikimala.

»Kar tako leži, Barbika, bo pa Mihec k tebi sedel.«

Mihec je sedel na posteljo k njenim nogam. Pogladil jo je po laseh, jo prijel za roko — pa se je po vsem životu stresel, ker je bila tako mrzla. Kakor led je bila.

»Težko že ležim,« je potožila Barbika.

»Ali naj te prenesem na drugo posteljo?« je vprašal oče.

Barbika je prikimala. Skrbno jo je dvignil z odejo vred. Mihec ji je podpiral glavo, ker je bil vrat brez moči. Lasje so se usuli čez njegovo roko kakor svilen slap.

»Je sedaj dobro?« jo je vprašala mati, ko so jo položili na drugo posteljo.

»Dobro — —« Odgovorila je čisto tiho, komaj slišno. Glas ji je šel skozi nos in tesno med zobmi. Glava ji je padla po strani na blazini, oči so se ji zaprle. Mati je pritajeno zaihtela, oče je vzdihnil: »Bog se usmili, še jutra ne dočaka!« Barbika je slišala ihtenje. Odprla je oči in obrnila glavo. Mihec je videl trepet njenih ustnic — a rekla ni nič. Počasi je zopet spustila glavo na stran in ogledovala roki, ki sta ji mrzli ležali na odeji.

Mihec je pristavil stol k postelji in sedel nanj.

»Ali boš ti pri meni, Mihec?« je vprašala.

»Bom, celo noč. Naj oče in mati počijeta.«

Mati je privila luč.

»Zaspi, Barbika!« je pošepetal Mihec.

Zatisnila je za trenutek oči in jih je zopet odprla.

»Ne morem.«

»Le poizkusi, Barbika! Trudna že moraš biti.«

Zopet je zatisnila oči in jih zopet odprla. In vselej jih je uprla v Mihca in ga pogledala z dolgim, žalostnim pogledom. Popravlil ji je lase, ki so jo nadlegovali. Objel je s svojima rokama njeni, da bi ji jih ogrel. Barbika je molče gledala vsako njegovo kretnjo in ga žalostno objemala z očmi. Nato je zadremala. Kratko, hitro je pričela sopsti in ko se je Mihec sklonil čez njo, je slišal v njenih prsih hropenje.

Trdo so šle ure mimo njega, ko je tako slonel ob postelji. Štel je tiktakanje ure na steni in si je sestavljal minute. Hipoma pa se je zdrznil, plašno pogledal po mračni sobi in se ozrl na Barbiko. Če sedajle umrje? Zaželel je jutra in se je zbal smrti. In tudi njemu so lezle oči skupaj. Priprl jih je in zadremal. Ura je bila tri. Tedaj je Barbika kriknila. Mihec se je plašno vzdramil.

»Boli — —« je zastokala in se je zvijala pod odejo.

Mati je vzdihnila na postelji, oče se je obrnil pri peči in dvignil glavo.

»Vode požri, Barbika!« je prosil Mihec. Vzel je kozarec in ga ji nagnil k ustnicam. Požirek je glasno preletel telo. Sklonjen nad njo je opazil na njenem čelu vse polno potnih kapljic. Vzel je robec in jih obrisal.

»Kaj pa je, Barbika?« je vprašal, ker je videl, da ji drhte ustnice.
»Mihec, kaj ne — — celo noč — — sediš pri — meni?«
»Celo noč.«
»Še ti lezi — — zaspan si — —«
»Nič nisem. Kmalu bo jutro. Ko se bo začelo tebi vračati zdravje — pa ležem.«
»Mihec, koliko — — je ura?«
»Štiri bo, Barbika.«
»Pa — — si res cel čas sedel — — ob meni, ko sem spala — — — Mihec?«

»Cel čas.«

Premeknila je roko in jo izkušala dvigniti z odeje. Trikrat je poizkusila — trikrat ji je omahnila. Končno jo je le dvignila; približala jo je Mihčevemu licu, jo položila nanje in ga pobožala. In tisti trenutek Mihec ni prav nič čutil ledenega mraza, ki ji je polnil celo roko.

Pasijonk zadnja dva cvetova. — Prvi.

Ura je odbila štiri. Barbika je zakričala, obraz ji je izpreletela bolečina. Zakričala je vnovič. Oče in mati sta priskočila k postelji. Ko je Barbika opazila očeta, je iztegnila k njemu roke.

»Nazaj — na ono posteljo!«

»Misliš, da ti bo bolje, Barbika?« je povpraševal oče v skrbeh.

»Bo — —«

»Vsa se boš utrudila, ko te bom prenašal. Slaba si.«

Ona pa je le prosila. Čelo so ji pokrivala potne kaplje; Mihec jih je brisal. Oče se je sklonil nad njo, jo povil v odejo in jo hotel dvigniti. Pa se je sunkoma streslo njegovo telo. Obrnil se je proč in padel k peči.

»Umira — —«

»Barbika!« je zajokala mati in se vrgla na posteljo k njenim nogam.

Kakor jo je pustil oče — tako je obležala. Mihec jo je pogledal od blizu. Srečale so se njegove in njene oči. In Barbikine so bile vse plašne in prestrašene.

»Barbika!«

Komaj da je prisilil glas skozi grlo. Pogladil jo je po licu in je čutil, kako mu pod roko postaja trdo in mrzlo. Z lic ji je izginjala kri. Oči so ji začele motno stekleneti. Globoko, v dolgih presledkih je soplala. Oči je uprla v steno in jih ni več odme knila. Pri vsakem dih ljeju so se ji ustnice skrivile v dolgem krču. Kri knila je še enkrat — prav slabo in je obstala. Mihec se je prijel za čelo in se je razlil v solze:

»Barbika, Barbika!«

Pasijonk zadnja dva cvetova. — Drugi.

Kakor je stal ob jami skoraj brez solzâ, ko je mati glasno jokala poleg njega, tako brezčuten je ostal Mihec tudi potem, ko so se vrnili od pogreba domov.

Mrtvaški duh je še polnil sobo. Mihec je sedel na klop. Prekrižal je roki na prsih in strmel v tla. Same od sebe so se mu razpustile ustnice. Skozi nje mu je ušel šepet, ki se je izpremenil v ime: Barbika! In nato je stopila solza v oko; ustnice so zatrepetale. Zganil se je in zopet postal brezčuten.

To je bilo dopoldne.

Popoldne je pa hodil po hiši in iskal, kje bi našel kaj, kar bi bilo Barbikinega. Ne šolskih knjig, ne zvezkov ni opazil nikjer.

Sklonil se je pod klop, kjer je čepela njena mala skrinjica. Shranjevala je v njej svoje igrače.

Mihec jo je odprl. Vse je bilo lepo zloženo v njej, kakor da se je bila Barbika že dolgo pripravljala na važno stvar. Na eni strani igrače, na drugi abecednik, katekizem, na vrhu zvezki.

Mihec je vsako stvar prijel v roko kakor drag spomin in vse zopet lepo položil nazaj. Odprl je abecednik, odprl katekizem, odpiral zvezke in v naglici bral njene male domače naloge. In je bral:

Domača naloga:

Meni je Ime Barbika. Imam še Očeta in Mater. Imam še enega Brata. Ime mu je Mihec. Mihca ni Doma. Uči se pri Stricu za Sodarja. To je Zelo daleč v dolini. In Mihca imam Najrajši.

Ko je Mihec to bral, se je naslonil na mizo in je zajokal.

Pastirček Orenček.

Povest. — Spisal Josip Vandot.

2.

Zgalo je solnce tistega poletnega dne, in od belih, gladkih pečin je kar žarelo. Mrtva tihota je vladala pod visokimi snežniki; še celo tam spodaj na zeleni planini ni bilo onega življenja kakor navadno ob lepih, poletnih dneh. Le tuintam je zacingljajal zvonec. Ležala je živina v senci in je mirno prežvekovala. In tudi pastirji so se stisnili pod košate hibe. Roke so prekrižali, pa so pospali prijetno. Smehljali so se še v spanju — hm, gotovo so sanjali o bogatih zakladih, ki jih skrivajo škratje v Prisanku. Zato so se pa tudi smehljali in so spali v prijetnih sanjah.

Tudi pastirček Orenček se je zavlekel v goščavo. Zleknil se je po mehkem mahu in je strmel v jasno nebo. Potihoma je žvižgal, a zaspati ni mogel. Ni se zmenil za glasni trušč, ki se je oglasil hipoma na visokih stenah. Tudi ni videl, kako se je plazil po strmem pobočju lovec in se je

spuščal proti gostemu ruševju. Bil je gozdar Lohnež, ki je prišel z gora in je krenil preko ozkega roba in se je skril za njim. Prihuljeno se je plazil proti ruševju. Kar naenkrat pa je obstal in je snel bliskoma puško z rame. Nameril je predse, in oči so mu zažarele v divji radosti.

»Ha, kaj sem te zalotil, prijatelj divji lovec?« je zagrmel gozdar in je skočil preko grmovja. Izza ruševja je švignila človeška postava in je vzkričnila od strahu. Ravno pred gozdarjem je stala in se je tresla po vsem životu. Gozdar je ostrmel. Povesila se mu je puška, in začuden je gledal na človeka, ki je stal pred njim. »Kaj delaš tu, ti Jernej Kosmač?« je vprašal. »Kaj nisi pri vojakih?«

Fant je zmigal z glavo in ni odgovoril. Še vedno se je tresel, in njegove oči so zrle proseče gozdarju v obraz. A gozdar je spoznal takoj položaj. Takoj je vedel, da je Jernej pobegnil od vojakov in da se skriva zdaj po skalovju. Skoro zasmilil se mu je fant. A domislil se je svoje službe in svoje dolžnosti. Puško je vrgel preko ramen, pa se je obrnil.

»Pazi se, Jernej,« je rekel. »Nisem te videl, ker te poznam še od prej in vem, da si pošten fant. Pazi se torej, in Bog ne daj, da te zalotim na krivem potu. Danes te nisem videl, Jernej.«

Gozdar je odšel skozi ruševje nazaj in je izginil onkraj za robom. »Slišite, gozdar!« je zaklical fant za njim. »Ne izdajte me, gozdar! Lepo vas prosim, ne izdajte me!«

A gozdar ga še ni slišal več. Dospel je do košatih hib in se je zleknil po travi. Pričel se je krepčati z rženim kruhom in s slanino. Ko se je okrepčal, se je vlegel med travo in je potisnil klobuk na oči, da bi nekoliko zadremal. Že je spal napol. Tedaj pa je šinil kar naenkrat kvišku in je poslušal pozorno. Natanko je slišal čudne, vekajoče glasove, ki so prihajali iz bližnjega grmovja. In spoznal je gozdar te glasove. Tako veka srna, kadar se ujame v zanko in se ne more rešiti. Namršile so se gozdarju obrvi, in stisnil je pest.

»Da bi jih tristo kosmatih!« je zarentačil. »Hudobe nastavljajo še celo tukaj zanke. Na, pa se je ujela uboga srna. A ne boš je pekel, hudobec! Veš, za to že jaz poškrbim, jaz, gozdar Lohnež. Čakaj, ti šment, ti lopov!«

Gozdar Lohnež je zagrabil puško, pa se je napotil naglo proti grmovju. Oni čudni glasovi so postajali vedno glasnejši in so bili tako mili, tako proseči, da se je tajalo srce celo gozdarju. Stiskal je zato pest in je grozil hudobnemu tatu, ki nastavlja zanke. »Čakaj, da te zasačim, ti šment, ti ongavi!« je mrmral sam pri sebi. Že je prišel do grma, iz katerega so prihajali vekajoči glasovi. Že se mu je zdelo, da vidi ubogo srno, kako se zvija v trdi zanki. Sklonil se je in razdelil veje.

A tedaj je šinilo nekaj iz grmovja in je hotelo zbežati mimo njega. A gozdar je zgrabil naglo in trdo — in kar naenkrat je držal za srajco dečka, ki se je zvijal na vse pretege, da bi se rešil trdih gozdarjevih rok.

»Ti pribita kavka, ti grda!« se je jezil gozdar. Prijel je dečka za uho, pa mu je navijal uro. »Na, pa sem mislil, da veka ujeta srna v zanki.

Pridem bliže in se jezim na hudobe. Pa pogledam v grmovje — tam pa sedi Orenček in se mi reži v obraz . . . O, ti kavka pribita, priguljena ti!»

Še bolj je potegnil gozdar Orenčka za dolgo uho. Zajavkal je pastirček in je poskočil vsled bolečine. »Jav, jav, stric gozdarjev, pustite me!» je vpil, da se je razlegalo daleč naokrog. »No, pustite me, dobri striček gozdarjev . . . Jav, jav! Saj nisem mislil hudega, o, nisem, striček gozdarjev! Samo iz dolgega časa sem posnemal vekajočo srno. Saj nisem vedel, da prežite v bližini vi . . . Jav, jav, striček gozdarjev!»

Še enkrat je potegnil gozdar, da so se Orenčku kar zavrtele oči in se je nakremžil. »Ti prevejana kavka, kako me ima za norca!» je govoril razsrjeni gozdar, pa je izpustil pastirčka. »Veš, da boš pomnil, kdaj si posnemal srno, ti žolna, ti kavka kavkasta!»

Pastirček Orenček se je drgnil po rdečih ušesih. A obraz se mu ni kremžil več. Zasmejal se je celo pastirček Orenček, pa se je obrnil h gozdarju. »Striček gozdarjev, trde so pa vaše roke, trde. Veste, kar srbi me zdaj po ušesih in mi zvoní po njih: striček gozdarjev, striček gozdarjev — cincincin . . .«

»Ti kolovrat priguljeni, ali boš molčal?» je zažrmel gozdar in je dvignil roko. Orenček se je ustrašil. Zbal se je, da ga primejo spet te težke roke. Zato se je pa rajši zasmejal in jo je odkuril naravnost v grmovje. Tam pa je zažvižgal veselo pesem in je brz pozabil, kako ga je mikastil gozdar. »Fiju — fiju — tralala,« je žvižgal, da je prijetno zvenelo na daleč. Tudi gozdar je slišal to žvižganje. Šel je bil nazaj pod visoko hibo in se je zleknil po trati. Minila ga je jeza, in tedaj se je zasmejal na glas. Da te! Lepo ga je izpeljal ta fanté, lepo! Ti presneti Orenček! Ta jih ima za ušesi in je namazan s pasjim salom.

Žvižganje je utihnilo. Orenček je stopil iz grmovja. Na vse strani se je ozrl; potem se je pa spustil naglo po peščenem obronku v ozek žleb. Plazil se je po njem in je dospel kmalu iz njega. Preplezal je strmo steno in je dospel do skrite kotanje. Vsedel se je kraj nje in je zastrmel v dolino. Veselje mu je izginilo z obraza, in skoro žalosten je bil pastirček Orenček. Pač ni mislil več na trde roke gozdarja Lohneža, in tudi ušesa ga niso ščemela več. Aj, pastirček Orenček je mislil vse druge misli, in te misli so ga žalostile. Večkrat je vstal in se je ozrl na razdrte, sive skale, ki so strmele pod njim. Nemirne so mu postale oči, in skrb mu je legla na mlado dušo. »Zakaj ga ni?» je izpregovoril polglasno. »Morebiti se mu je pripetilo kaj hudega? Morebiti je bolan in ga zato ni k meni?»

Nič več ni mogel mirno sedeti. Stopil je kraj skale in je strmel v globočino. A nič se ni ganilo med mrtvim skalovjem. Orenček je postajal vedno bolj nemiren in vedno bolj ga je skrbelo. Vzdihtil je čez čas in je sklonil glavo, pa se je razžalostil skoro do solz. Toda ko je pogledal spet v globočino, se mu je razjasnil obraz. »Hvala Bogu! Gre, že gre,« je izpregovoril in se je zasmejal od veselja.

Čez sleme, visoko nad temnim ruševjem, se je plazila človeka postava. Za trenutek je izginila v ozkem žlebu in se je prikazala zopet ne-

Ob košnji.

daleč od Orenčka kraj strme stene. Bil je Jernej. Naglo je plezal preko skale in stal kar naenkrat pred pastirčkom.

»No, da si prišel!« ga je pozdravil Orenček. Njegov rdeči, polni obraz je kar žarel radosti. »Mislim sem že, da te ne bo, in skrbelo me je, Jernej, skrbelo.«

Jernej se je oddahnil in je pogledal nemirno okrog sebe. Potem je pa stopil v kotanjo, in Orenček je šel za njim. Jernej si je podprl glavo z roko. Strmel je v tla in ni izpregovoril besedice.

»Kaj ti je?« ga je vprašal Orenček v skrbeh. »Povej mi, Jernej, povej mi, kaj ti je?«

Fant je dvignil glavo. Pogledal je dečka in je izpregovoril: »Ni mi več obstanka tukaj. Glej, Orenček, moralo je priti tako. Danes me je zasačil doli v ruševju gozdar Lohnež. Nepreviden sem bil, in zato me je zasačil.«

Pastirček se je prestrašil. »Zasačil te je, praviš?« je dejal hlastno. »Kaj bo pa zdaj, Jernej? Kaj, če pove doli na vasi, da se skrivaš tu? Kaj potem?«

Jernej je zmignil z rameni. »Kaj bo, vprašaj? Poslali bodo name biriče kakor na ljuto zver. Lovili me bodo in preganjali s skale na skalo, dokler ne onemorem in padem v njih verige. In potem me bodo tirali kakor psa na krvavo bojišče... Pa se mi tudi prav godi. Zakaj sem pa pobegnil od vojakov? Pač mi je bilo hudo tam in sem hrepenel po domu. Zato sem pa pobegnil, misleč, da bom že srečen, če bom videl pred sabo domače gore. A kako je zdaj? Moj Bog, kako je zdaj! Slabše živim kot divja zver, in nimam miru ne ponoči, ne podnevi. V večnem strahu živim in pri vsakem šumu moram poskočiti na noge, ker mislim, da so me zasačili biriči. Oj, to je življenje, bridko življenje!«

Umolknil je Jernej za trenutek. Z roko je šinil preko čela, pa je nadaljeval: »Glej, že od pomladi živim tako življenje. In zdaj sem se ga naveličal. Zatrdno sem sklenil, da se povrnem k vojakom. Naj se zgodi, kar hoče. Prostovoljno pojdem nazaj, in morda potem kazni ne bo velika. V vojsko pojdem, četudi prelijem kri. Saj jo bom prelil za dom.«

Jernej je spet umolknil, pa si je zakril obraz z rokami. Orenček je stal pred njim, pa ni vedel, kaj bi storil in kaj bi rekel. V srcu ga je zapeklo in v grlu ga je dušilo, da ni mogel izpregovoriti besedice. A tedaj je že dvignil Jernej glavo in nadaljeval: »Vidiš, tako je, Orenček. Povej drevi doma, da se vrnem k vojakom. Pridem že še sam enkrat ponoči domov, da se poslovim. Nemara čez en dan ali dva, ali pa čez tri. Tako povej našim in reci materi, naj nikar ne jočejo. Bog je ukrenil tako. Ali si slišal, Orenček?«

»Sem,« je odgovoril pastirček. Še vedno ga je dušilo v grlu, in v srcu ga je peklo. Gledal je Jerneja v obraz in tuintam je zmajal z glavo, kakor bi mu ne šlo nekaj v njo.

»Torej stori tako, kot sem ti rekel,« je končal Jernej. »Jutri zvečer te počakam kraj planine v ruševju. Čas je, da greš, Orenček.« — In Jernej

je vstal. Dvignil se je iz kotanje; na vse strani se je ozrl, potem se je pa spustil po žlebu navzdol in je izginil kmalu med skalovjem.

Orenček je gledal še dolgo v ono stran, kjer je izginil nesrečnež. Tesno mu je bilo pri srcu in nekaj ga je dušilo, da bi se bil skoro razjokal... Glej, šel je Jernej, ubogi Jernej. V svojo temno lopo tam pod Prisankom se bo skrila in ždel bo tam samotni in zapuščen. Grenke misli bo mislil in žalost bo v njegovem srcu. O, da je moralo priti tako, o, da je moralo!... Pa danes je sklenil, da se povrne k vojakom. Pač mu je hudo, da mora živeti tako in se skrivati pred ljudmi. Zato je pa tudi sklenil, da se povrne k vojakom. Ali bo to bolje zanj, ali slabše? Ali bo to bolje za Orenčka? Ali bo slabše? Kdo to vé?

Visoko gori na skali je vzdihnil pastirček. Z roko je šinil preko čela, kot bi si hotel pregnati težke misli. Tedaj pa je zaslišal s planine nerazločne glasove in domislil se je, da je skrajni čas, da gre dol. Še enkrat se je ozrl na skale, za katerimi je bil izginil Jernej. Naglo se je potem obrnil in je pričel plezati kakor mačka preko strmega skalovja. Dospel je do ruševja in je zavil v gozd. Prišel je do hib, pod katerimi je prej ležal gozdar Lohnež. Ozrl se je tja, a gozdarja ni bilo več tam. Skrb se je polastila pastirčka, ko se je domislil gozdarja. Ali ni morebiti zasačil v ruševju Jerneja? Glej, zdaj pa pojde v dolino in pove tam, da se skriva Jernej pod skalovjem. Pridejo biriči, ulové Jerneja in ga odvedó zvezanega iz vasi... Oj, ne! To se ne sme zgoditi! Orenček pojde do gozdarja in ga poprosi na kalenih, naj ne izda Jerneja. S povzdignjenimi rokami ga poprosi, in gozdar mora uslišati njegovo prošnjo, mora! Samo da ga še dobi na planini, da ga dobi takoj in da ne bo prepozno.

Orenčku je postalo vroče ob teh mislih. Spusti se v dir in steče skoro brez sape skozi gozd. Dospe do planine in ondi zagleda gozdarja. Naravnost proti koči gre z dolgimi, naglimi koraki. Pastirček že hoče zaklicati na glas; a takrat krene gozdar vstran in izgine hipoma v koči.

»Moram govoriti z njim, moram ga prositi takoj,« ponavlja Orenček samprisebi, ko dirja preko planine. Poglela se je bila vročina, in živina se je vzdramila. Lepo so cingljali zvonci okroginokrog. Odnekod se je glasila celo ubrana pesem. Zbudilo se je življenje na planini, in radost in veselje je zakraljevalo pod strmimi snežniki.

Pastirček Orenček je stopil v kočo. Za trenutek se je ozrl okrog sebe in je zagledal za črvido mizo gozdarja in Gregorjevega hlapca Joza, ki je prišel na planino po sir. Stara planšarica Urša je stopicala okrog ognjišča in je nekaj brskala po pepelu. Molče je stopil Orenček v kočo. Naglo je splezal po lestvi na podstrešje in se je vsedel na šop sena. Z roko si je podprl glavo, pa je strmél mračno predse. Natanko je čul, kako je dejal gozdar Lohnež z začudenim glasom: »Hoho, kaj pa je s pastirčkom? Kaj mi je zameril, da sem ga prijel za dolga ušesa? Kar tiho se spravi na podstrešje... Ali slišiš, Urša, kaj je tvojemu pastirčku?«

»Hm, hm,« se oglasi planšarica Urša. »Nemara je pa bolan? Mu bom pa skuhala tavžentrož, pa encjana mu bom primešala. To človeka

na mah ozdravi... Pa da mi ravno danes zboli, ko je sveta sobota in mora v dolino. K maši mora in mora še zame zmoliti pet očenašev, ker jaz ne morem v cerkev. Pa ti zboli ta natèk!»

In planšarica Urša je zastokala. Lonček je pristavila k ognju. Nalila ga je z vodo in je vzela iz omarice suhih tavžentrož. Stresla jih je v lonček in je pihnila v ogenj, da se je razplamtel. Nato je pa stopila k lestvi in je zaklicala na podstrešje: »Orenček, pojdi no, kaj ti je? Glej, tavžentrože se že kuhajo. Pa povej, kaj ti je? Ali te ščiplje po trebuhu? Ali se ti kuha v glavi? Ali te praska po grlu? — Povej, Orenček! Da vem potem, če smem primešati še encijana... Ne bodi no tak, Orenček! Kar lepo povej! Ali si slišal, Orenček?»

A Orenček se ni ganil. »Tak natèk!« je tožila planšarica Urša. »Noče, pa noče dobrega. Saj pravim — no...«

»Pusti ga, Urša, pusti!« se je oglasil gozdar in se je zasmejal. »Jaz že vem, kaj mu manjka. Veš, ušesa so mu zacvetela. Nič drugega mu ni, Urša.«

»Ha, kaj praviš?« je zavpila planšarica Urša. A gozdar in hlapec Joz sta se še vedno smejala. Tedaj je pa že dvignil Orenček glavo. Skozi odprtino je pogledal in obraz se mu je razjasnil, ko je slišal gozdarjev krohot. »Dobre volje je,« je pomislil. »Najbolje je, da zdaj govorim z njim.« — In Orenček se je sklonil nad odprtino in je zaklical: »Slišite, gozdar? Nekaj vam moram povedati. Gori v skalovju sem zasledil nekaj posebnega.«

Gozdarju se je hipoma zresnil obraz, ko je slišal te besede. Iz ust je vzel čedro, pa je pogledal proti odprtini. »Kaj si pa zasledil?« je vprašal hlastno. »Povej mi brž!«

V odprtini se je prikazala pastirčkova glava. »Ne, stric gozdarjev,« je odvrnil Orenček. »Samo vam smem povedati. Drugi ne smejo slišati.«

»Torej pojdi hitro dol — greva vun,« je dejal gozdar. »Tam naju ne bo slišal nihče.«

Orenček se ni obotavljal. Hitro kakor veverica je splezal po lestvi in je stal naenkrat sredi koče. Urno je šel z gozdarjem vun. A kaj sta govorila zunaj z gozdarjem, ni izvedel nihče. Dolgo sta govorila, in ko sta se vrnila, je bil pastirček Orenček ves izpremenjen. Izginila mu je bila žalost z obraza, pa tudi iz srca mu je bila izginila. Vesel je stopil k planšarici Urši, pa jo je prijel za roko. »Oj, teta Urša, teta Urša!« je govoril. »Nisem bolan in tudi tavžentrož ni treba. Čisto sem zdrav, teta Urša.«

Planšarica Urša se ga je otesla. Vzela je kipeči lonček od ognja in je izlila vso tekočino pred prag. Godrnjala je nekaj in je udarila pastirčka po licu. »Jav, jav,« je zatarnal Orenček in se je zasmejal hkrati. »Teta Urša, lačen sem pa tudi. Pomislite, ali naj grem lačen v dolino? Tako lepo bom molil za vas jutri pri sveti maši deset očenašev. A vi, teta Urša, mi pa še jesti ne daste.«

Tako je rekel pastirček. Planšarico Uršo pa je minila jezica. Rada je imela mladega, porednega pastirčka. In Bog ne daj, da bi bil lačen zaradi nje! Dala je pastirčku skledico mleka in kos rženega kruha. »Tu imaš, da ne boš javkal,« je rekla z jeznim glasom; a njen nagubani obraz se je smehljaj prijazno.

Gozdar in hlapec Joz sta se pa še pogovarjala o tem in onem. Naposled je pričel pripovedovati gozdar o svojem lovcu Francetu, ki ga je bil ustrelil lansko jesen divji lovec pod Razorom. »Vrl in priden fant je bil,« je dejal. »A že sem na sledu njegovemu morilcu. Zasačim ga, resnično ga zasačim. Gorje mu potem... Davi sem bil pri Francetovi materi. Revica, ne vem, če bo dočakala današnje noči. Smrt stoji že ob njeni postelji. Prehudó je trpela reva.«

Gozdar je pokimal mračno z glavo. Potem je pa vstal in je oprtal puško. Tudi hlapec Joz se je dvignil. Vzel je bisago, v kateri je bil shranjen sir, in je voščil Urši lahko noč. Šel je z gozdarjem iz koč. A tudi Orenček je zgrabil svoj nahrbtnik in si ga je oprtal. »Teta Urša,« je dejal, »tudi jaz grem. Lahko se zanesete name. Lepo bom molil jutri pri maši za vas deset očenašev. Kar brez skrbi bodite, teta Urša.«

Stara planšarica je pobožala dečka po polnih licih. »Priden si, Orenček,« je dejala mehko, »priden si, Orenček...«

»Lahko noč, teta Urša,« je odgovoril pastirček. Potem je pa zbežal iz koč. Hitel je preko planine, da dohiti gozdarja Lohneža in hlapca Joza, ki sta spela nedaleč pred njim. Res, sredi planine ju je že dohitel, in potem so šli skupaj po ozki gorski stezi.

(Dalje.)

Pšenično zrno.

O če je vpregel konje v drevo, napravil z bičem križ čez njivo, pogнал, in konji so potegnili, in lemez je zarezal brazdo, ki je vedno bolj rastla.

Koncem njive je pa mož obrnil, in brazda se je vrnila nazaj. In tako je šlo od enega konca njive do drugega in zopet nazaj, dokler ni bila vsa njiva razorana.

Nato je pa stresel oče pšenico iz vreče v sejalnico in šel po brazdah. In iz roke so mu padala pšenična zrna v sveže brazde.

Koncem njive se je pa igral otrok s travno bilko in mislil lepe misli, zakaj ves obraz se mu je smehljaj. Pa zagledal je na sveži zemlji pšenično zrno, stegnil je ročico in ga pobral.

Zrno pa je zadrhtelo na roki otrokovi in ga zaprosilo: »Oj otrok nedolžni, nikar me ne jemlji z njive, da ne bom ostalo brez koristi brez plodu.«

»Kaj boš pa delalo v zemlji, zrno pšenično? Povej mi!« je vprašal otrok.

»Kaj bom delalo? Razklalo se bom, iz mene bo pa pognala nova živa kal, ki bo rodila nova zrna, jaz samo pa bom moralo umreti. Strohnelo bom v zemlji, da vstane življenje iz mene!«

»Ne vem, kaj praviš,« je rekel otrok.

»Zdaj ne veš še,« odgovori zrno. »A pozneje, ko prideš v življenje, boš umel besede, ki sem ti jih reklo, in se boš domislil na nje. — Le s trpljenjem prideš do velikih dejanj in do prave sreče. Vidiš, jaz bom umrlo, da bom rodilo nova zrna. Iz teh zrn bo mlinar semlel moko, cerkovnik bo iz nje spekel hostijo, duhovnik jo bo posvetil, in iz mene bo postalo telo jezusovo na oltarju. Ali ne bom brezmejno poplačano za svojo smrt? Zato me deni nazaj, oj otrok nedolžni!«

Otrok ni razumil vsega, le zaslutil je, kako lepo je trpljenje; začutil je, kako veliko resnico mu je povedalo zrno in z nekim spoštovanjem je dejal zrno nazaj v svežo prst.

Bogumil Gorenjko.

V tujini.

Sličica iz počitniškega dnevnika.

Pometal sem po dvorišču, ko me je poklicala mama: »Neki mož je prišel, nemško govori; menda bi rad prenočeval — pojdi, pojdi, pa se zmeni z njim.«

»Dober večer!« sem pozdravil tujca v njegovem jeziku. In zdelo se mu je, da se je razveselil tega glasu.

Za prenočišče je prosil in mi molil delavsko knjižico.

»V senu vam pripravimo, če bi hoteli; drugje nimamo prostora.« Bil je zadovoljen.

Ko sva sedela pred podom, mu je prinesla mama skodelico mleka, ker je šla večerjo šele kuhat in ker je bil mož lačen.

Bil je ta mož rudar in je kopal v Kočevju premog. Doma je bil od ogrske meje na Gorenjem Štajerskem. Tam je bil pustil pred leti ženo z otrokom. Potem mu je pa otrok umrl in žena tudi. »Takrat sem bil še zdrav in sem se mislil vrniti; pa se nisem, ker sem še smel tam ostati. Danes sem pa bolan: neznosno me trga po križcih nočindan in noge mi nič ne veljajo — tak pa moram domov. Vračam se. Čez tri mesece bom morda doma, če prej ne zamrem kje od vsega hudega. Na grobu svojih bom. Čakal bom tam zase groba.

Pomolčal je mož.

Pred večerjo je prišel v hišo. Materi sem bil povedal, kako in kaj je z njim.

Mančka je tekala po hiši in je pela. Dete je bilo majhno in lepo.

Ko se je mož vsel, jo je povabil z obema razpetima rokama k sebi. V žepu je našel majhen srebrn ključek, privesek od ure, in ga ji

je dal. Potem jo je pa vzel na kolena, jo objemal in poljubljal in se veselil.

»Du schönes unschuldiges Kind!« je hitel in jo poljubil na čelo. Ona se je pa igrala s ključkom in vlekla moža za brke, — kakor prej ateja.

Ko je naša mati to videla, se je spomnila očeta v Ameriki in je zaihtela.

Cvetko Gorjančev.

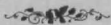

Metulj.

Basen.

Po cvetočem vrtu se je izpreletaval metulj gizdalin in se šopiril: »Kdo je kakor jaz?« Preproste čebele, ose, muhe in vsa golazen pa ni zinila besedice. — Ali naglo je prihrumela nevihta s ploho. In ko je solnce zopet izšlo, je našlo metulja komaj napol živega v blatu — pa je bilo vse njegove lepote konec. Čebele so ga pomilovale, ali zbadljiva osa se mu je rogala: »Kdo je kakor ti?«

Jan Fr. Hruška — Jož. Gruden.

Mati in dete.

Dušica, dušica,
pazi na lučice čiste,
ki jih prižgali so ti
angelci v lepe oči,
da ne vgasnó.

Dušica, dušica,
pazi na rožice tiste,
ki ti v srcu rastó,
ki ti na licih klijó,
da ne umró.

Dušica, dušica,
pazi na srebrni smeh,
ki ti krog usten igra,
pojdi in stišni se k meni,
da ne umori ti ga greh.

R. Pečjak.

Deklamovanke.

6. Vélíki pes.

Prvikrat z očetom
deček v mesto gre;
spotoma mu pravi,
kaj je videl že.

»Čujte, nekdam videl
večjega sem psa,
kot prodana naša
krava je bilá.«

Oče reče sinku:
»Čudno res je to!
Pes, od krave večji?
Malo čudno bo.

Tudi tu v bližini
most je čuden, res;
skoro naju cesta
tam popelje črez.

Če lagal si, zlomi
most se pod teboj
in odnese reka
v morje te s seboj.«

Ko sta prišla bliže,
se je deček zbal;
rekel je očetu:
»Kaj sem prej dejál?

Sem li dobro videl,
ali le na pol?
Pes je bil kot tele
velik in nič bolj.«

Slednjič pa pred mostom
deček zakriči:
»Tisti pes le bil je,
kot so drugi psi.«

Hoffmann von Fallersleben — Fr. Ločniškar.

Listje in cvetje.

Modrost v pogovorih domačih in tujih.

Dom (domá).

Dobro doma, kdor ga ima. — Dobro povsod, najbolje doma. — Dokler kri po žilah teče, naj se človek domu ne zareče. — Več je vredna domača gruda kakor na tujem zlata ruda. — Kdor na vso moč z doma sili, ta se na tujem v blato vsede. — Bolje je s pol pota domov se vrniti. — Vsakemu je doma najljubše.

Ljubo doma, kdor ga prav ravna. (Kdor hoče uživati domačo srečo, mora pametno živeti in modro gospodariti).

Srečen je ta, kdor ima pamet domá. (Kogar ni pamet zapustila; kdor je ni izgubil).

Kadar mačke ni doma, gospodarijo miši (so miši dobre volje; imajo miši gosti; imajo miši ples).

Kdor ne zna, naj bo doma. (Na tujem težko izhaja, kdor ni bistroumen in izveden).

Vsaka pot ne drži domov. (Bodi previden, da ne izgrediš prave poti. Posebno stalno se drži one poti, ki te more pripeljati v nebeški dom).

Jej doma, kar imas, drugod, kar dobiš. Na domačem dvoru se petelin lahko repenči. (Vsak je na svojem varen in svoboden).

Zanesi se na tujo kašo pri svoji doma. Kar se doma skvasi, ne razglasi. Tuja sega domačo zbega.

Na poti rožica, doma ubožica (o nečimerni ženski, ki se preimenovala oblačil).

Neumen je tisti tič, ki se sramuje svojega gnezda.

Svet vseh ljudi dom.

Rek: Tolikó mu je za dom kot orlu za Noetovo barko.

Domovina.

Za domovino umreti je plemenito, za domovino živeti boljše.

Povsod najdem svojo domovino, je rekla pridna roka. (Marljiv človek v vsakem krogu lahko izhaja).

Moja domovina je tam, kjer se mi dobro godi.

Če domovina gori, morajo vsi stanovi gasiti.

Kdor domovine ne miluje (ljubi), se proti svoji krvi bojuje.

Kratkočasnica.

Moderno. Višja hčerka: »Zdaj sem napravila izkušnje za nižje sole; zdaj pa moram še študirati fiziologijo, psihologijo in biologijo.« — Mati: »O ne, drago dete! Zdaj boš študirala najprej kuhalarologijo, pralarologijo, pometalarologijo, prahbrislalarologijo, pospravljarologijo in plelarologijo! Kar takoj si opazi predpasnik!«

Novi listi in knjige.

Ant. Kržič: Vzorniki prvega svetega obhajila. Cena K 1.—, lično v platnu K 1'60. — V tej mladinski knjižici je zbranih 37 jako vzpodbudnih zgledov takih otrok, ki so dobro pripravljeni z ganljivo vneto prejeti prvo sv. obhajilo in si tudi pozneje v prid obračali blaženi spomin tega srečnega dneva. — Knjižica je v zalogi Katoliške Bukvarne.

Zbirka slovenskih povesti. Urejuje J. Grafenauer. 1. VOJNIMIR. Povest iz časov pokrščevanja Slovencev. Spisal Jos. Ogrinec. 2. HUDO BREZNO in drugi spisi. Fran Erjavec. — Oba zvezka sta dobro uporabna za bolj odraslo mladino. V zalogi Katoliške Bukvarne po 60 vin.

Iskrovalna knjižnica. — V zalogi »Tiskovnega društva« v Kranju je začela izhajati zbirka leposlovnih in zgodovinskih spisov, zvezek po 60 vinarjev. Prvi zvezek obsega 6 Koblarjevih zgodovinskih spisov, ki bodo gotovo zanimali bolj odraslo mladino, zlasti po Gorenjskem.

Rebus.

(Priobčil Internus).

krat in 5 in 10
krat krat in in 1st = in in 10 10
in in in 1st

Šaljivo vprašanje.

V družini so kosili: oče, mati ter dva sinova: Janko in Pepček. Popoldne pa je rekel Pepček: »Danes nas je bilo 20 pri kosilu.« Kako je to mogoče?

(Rešitev in imena rešilcev priobčimo v osmi številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5'20 K, za pol leta 2'60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 6 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.